

№ 1. С. 62–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/igrp_2013_1_10.pdf (дата звернення: 19.11.2019).

4. Яковенко С. І., Ятчук М. С. Трансформаційні зміни особистості в умовах ВНЗ (порівняльний аналіз відмінностей між курсантами та студентами). *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. 2012. Вип. 2 (2). С. 389–398. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyku/nvsp/02_2012_2/12yasikts.pdf (дата звернення: 19.11.2019)

Одержано 20.11.2019

УДК 159.9

Дарина Олександрівна ШУТКО,

курсант групи ФЗ-309 факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Світлана Вячеславівна ХАРЧЕНКО,

професор кафедри педагогіки та психології

факультету № 3 Харківського національного

університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук, доцент

ВПЛИВ РИС ХАРАКТЕРУ НА УСПІШНІСТЬ АДАПТАЦІЇ КУРСАНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Психологічна адаптація є процесом встановлення оптимальної відповідності особистості та навколишнього середовища в ході здійснення властивої людині діяльності, яка дозволяє суб'єкту задовольняти актуальні потреби й реалізувати значимі цілі (при збереженні психічного й фізичного здоров'я), забезпечує в той же час відповідність психічної діяльності людини, її поведінки вимогам середовища. Навчання у закладі вищого освіти (ЗВО) для молодшої людини – один з найважливіших періодів її життєдіяльності, особистісного зростання та становлення як фахівця.

Із проблем адаптації першокурсників ЗВО, у тому числі й зі специфічними умовами навчання, проведена безліч досліджень. Ситуація адаптації до нового освітнього простору

викликає специфічні проблеми у курсантів: знаходження власного місця в новому колективі, взаємодія з членами нової групи, необхідність зміни звичного режиму функціонування, перебудова емоційних почуттів у рамках нового статусу, набуття нових ролей. На першому році навчання у курсантів часто виникає ціла низка труднощів, обумовлених особистісними особливостями, невідповідністю уявлень, які сформувалися до вступу до ЗВО, реальним умовам навчання й служби, високими навчальними й дисциплінарними вимогами тощо.

Найбільш складним періодом первинної адаптації для курсантів можна вважати перший місяць їх перебування в нових умовах. Це пов'язано зі значними змінами соціального статусу, життєвих стереотипів, новою системою взаємодії з оточенням, переглядом установок, відносин, потреб та уявлень про соціальні ролі таким чином, щоб вони були адекватні новосформованим умовам. Процес пристосування сповільнюється і зміною побутових умов, тому непростою є адаптація курсантів до життя в казармі та пов'язаного з нею режиму. Занадто тісне спілкування, що виникає у зв'язку з поселенням у казарму, нерідко призводить до визначених психологічних труднощів.

Серед особливостей специфічних для учбово-службової діяльності курсантів ЗВО зі специфічними умовами навчання найчастіше виділяють:

- жорстка регламентація розпорядку дня;
- сполучення навчальної діяльності з виконанням службових обов'язків;
- підпорядкування та субординація;
- перевага групових видів діяльності [1].

Чинники, що впливають на успішність протікання адаптаційних процесів, поділити на дві групи: об'єктивні (осередкові) та суб'єктивні. У якості об'єктивних виступають: учбова програма з підготовки до виконання службових і спеціальних обов'язків, житлові, побутові умови, умови відпочинку та дозвілля, матеріальне забезпечення. В якості суб'єктивних чинників – біографічні особливості, середовище та методи виховання, рівень підготовки до навчання в учбовому закладі, склад сім'ї, рівень освіти батьків, останній учбовий заклад (служба в збройних силах, робота), вік, мотивація до навчання, ступінь розбіжності реальних та ідеальних (до вступу) уявлень про навчання, психологічні особливості – рівень

самооцінки, рівень спеціальних і загальних особливостей, комунікативні здібності, ціннісні орієнтації, спрямованість особи, наявність певних особистісних рис.

Як зазначив В. О. Лефтеров, у невстигаючих студентів виявляються тривожні риси характеру, нехтування інтересами оточуючих, неадекватне ставлення до загальноприйнятих норм суспільної поведінки, що поєднується з «ригідністю» мислення, схильністю до формування ефективно насичених та важко коригованих точок зору, які часто виникають без достатнього логічного обґрунтування, що може призвести до розвитку процесів їх дезадаптації [2].

Таким чином, уточнення впливу на успішність адаптації до навчання у ЗВО зі специфічними умовами навчання особливостей особистості, а саме, рис характеру було безумовно актуальним.

У проведеному в 2018 році дослідженні взяли участь 43 особи, юнаки та дівчата, у віці 17–18 років, курсанти 1 курсу ХНУВС. Дослідження проводилося після того як курсанти пройшли курс молодого бійця. У роботі були використані психодіагностичні методики: методика діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Раймонда, опитувальник виразності психопатологічної симптоматики (SCL – 90), опитувальник акцентуацій характеру Шмішека та r_s – критерій рангової кореляції Спірмена.

Отримані результати дозволили стверджувати наступне.

Найбільш легко процес соціально – психологічної адаптації до умов навчання у ЗВО зі специфічними умовами навчання відбувається у осіб з вираженими гіпертімними та демонстративними рисами характеру, а найменш успішно у випробуваних з вираженими рисами збудливого, емотивного, тривожного, циклотімного та екзальтованого типів характеру.

Прояв психопатологічних симптомів дістресу найменш виражений у курсантів – першокурсників ЗВО зі специфічними умовами навчання з вираженими гіпертімними та демонстративними рисами характеру. Певною мірою сприяють формуванню симптомів дістресу у курсантів-першокурсників риси циклотімного, екзальтованого, збудливого та емотивного типів характеру.

При профдобрі на навчання у ЗВО зі специфічними умовами навчання доцільно враховувати успішність адаптації до умов навчання риси характеру курсантів. Найменш

вдалими рисами щодо адаптації курсантів – першокурсників є риси циклотімного, екзальтованого та емотивного типів характеру.

Список бібліографічних посилань

1. Харченко С. В. Самоактуалізація та особистісна зрілість як фактори успішної соціально-психологічної адаптації курсантів-першокурсників до умов навчання у вузі системи МВС // Психолого-педагогічна складова підготовки працівників системи МВС : матеріали наук.-практ. конф. Харків : Вид-во ХНУВС, 2008. С. 78–82.

2. Лефтеров В. О. Психологічні аспекти проблеми адаптації курсантів до навчального простору. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_4_23 (дата звернення: 19.11.2019).

Одержано 30.11.2019

УДК [796.0/2.2:796.853.26](477.54)

Поліна Володимирівна ІВАНЧУК,

курсант групи Ф2-203 факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Анастасія Павлівна ПУСТОВІТ

курсант групи Ф2-203 факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олег Артурович ЯРЕЩЕНКО,

доцент кафедри тактичної та спеціальної

фізичної підготовки факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту

РОЗВИТОК КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У КУРСАНТІВ ХНУВС, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ КАРАТЕ-ДО «ШОТОКАН»

Протягом останніх десятиліть в карате стрімко сформувалося і продовжує активно розвиватися спортивний напрям, що одержало в спеціальній літературі назву «спортивне карате-до «Шотокан»». Спортивне карате-до включає